

KRYNICA

Dwatydniowaja sialanskaja hazeta.

Adres Red. i Adm.: Wilnia, Zawalnaja 7.
Redakcyja adčynienia ad 9 ranicy da 6 wieč.

„KRYNICA“ kaštuje na hod 6.500.000,
asobny numer 250.000 p. m.

Wialikaja sprawa.

Wialikaj sprawaj treba nazwać mnoha-
je, što robičca ū Radawaj Bielarusi. Biazu-
moūna wialikaj sprawaj jośc tam Bielaru-
ski Uniwersytet u Miensku, biełaruski teatr
tam-ža, sietka biełarskich škoł u Mienščy-
nie i mnoha što inšaje.

Ale nie ab hetym majem namier pisać
ciapier. Da apošniahā času radawuju (sa-
wieckuju) Bielaruś stanawili tolki pawiety
Mienskaj hub. Niadaūna stała wiedamym
usiamu świetu ab dałučeńni da radawaj
(Mienskaj) Bielarusi blizu ūsich biełarskich
ziamiel. Dałučana da Mienska Mahiloūščyna
i Wiciebščyna. Astalisia da swajho centru
niedałučany tolki biełarskija častki Sma-
lenščyny. Takim čynam biełarskija ziemli,
lažačyja na toj bok polskaj hranicy, ūsta-
noūlenaj Ryžskim miram, zlučany u wadnu
radawuju (sawieckuju) Bielaruś. Z usiej het-
aj biełarskaj ziamli maje adbycca nad-
zwyčajny žjezd pradstaňnikau ad ūsich bie-
łarskich radaū (sawietau), z metaj wyra-
šeňnia mnohich spraū, datyčačych kira-
waňnia Bielarusiaj.

Budawańnie Bielarusi, jak bačym,
z Mienskaha kutka, pieraniesiena blizu na
ūsiu Uschodniuju Bielaruś.

Ani na minutu nie zamykajem wačej
na pieraškody ū hetaj wialikaj sprawie
z boku mnohich rasiejcaū, prywykšych za
čas panawańia caroū, biełarskija ziemli
ličyč rasiejskimi, a takža i z boku abmaska-

lenych biełarusaū. Lepšyja syny Bielarusi
ū budaňnictwie swajej Baćkaūščyny buduć
mieć dziela hetaha ciažkoje zadańie. U het-
aj wialikaj sprawie mohuć spatkać ich nie-
spadzieūki, ab jakich im i nia snicca.

Nie zabaūlajučysia aīlnak u praroctwy,
źwierniemo našu uwahu na ważnaśc abjed-
nańnia Uschodniaj Bielarusi.

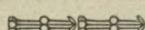
Fakt spałučeńnia Uschodniaj Bielarusi
pradusim maje wialikaje značeńnie palityč-
naje. Bielaruś palityčna daloka na zadzie
astałasia ad swaich susjedziaū: Litwy, Łat-
wii i inš., i mała skarystała z wajny i ra-
siejskaj rewolucyi, bo na jaje hołas świet
nie zwaročwaū uwahi miž inšym i dziela ta-
ho, što Bielaruś nie zachapiła ū swaje ūla-
snyja ruki ani kusočka swajej ułasnaj ziam-
li, dzie-b mahla nazwać siabie poūnapraū-
nym haspadarom. Usiudy byli čužyncy. Ka-
la Mienska, praūda, bytcam była Bielaruś,
dy heta niešta było tak małoje i niesama-
dzielnaje, što palityčnaha značeńnia mieļa
nia mnoha. U sučasny mament sprawa he-
ta wyhladaje inakš. Uschodniaja Bielaruś
ciapier stanowić etnohrafičnuju ceļaśc, sta-
nowić radawuju dziaržawu, sfederawanuju
z takoj-ža Rasiejaj.

Mnoha jośc takža dadatnych staron
dla Bielarusi z hetaha abjednańnia i z bo-
ku ekanamičnaha. Bielarskim radam, bie-
łarskaj intelihencyi na abjednanych ziem-
lach Bielarusi budzie jaśniej widać, jak pa-
kirawać haspadarkaj, kab było najbolš ka-
ryści dla kraju. Ciapier moža začacca pa-
lepšańnie haspadarki rolnaj, a takža moža
pačacca i fabryčnaja biełarusk. pramysłowaść.

Aprača hetaha z abjednańnia Uschodniaj Biełarusi niamała moža skarystać i biełaruskaja kultura. Ciapier biełaruskaja škoła z wuzkich ramak Mienščyny pawoli pašyrycca na ūsiu Uschodniuju Biełaruś, uzbudzić chutka świedamaść dahetul niaświedamaha biełarusa i pakliča da žycia, da tworčaj pracy nowyja narodnyja siły; biełaruskaja intelihencyja, majučy prad sáboj abjednanya biełaruskija ziemli, lahčej budzieć bačyc kulturnyja patreby swajho narodu.

Praūda, jak my ūžo skazali, praca i pry hetych krychu lepšych warunkach, praca na biełaruskaj niwie z usich bakou budzie ciažkoj niaźmierna; usie warožya da biełaruskaści siły wystupiać z usiej siłaj, dy-j historyja dalejšaja ab adnosinach Rassie da Biełarusi išče, zdajecca, nie skazała swajho apošniah słowa, adnak, fakt abjednańnia Uschodniaj Biełarusi, abo lepš skazać — stwareńnie Biełarusi, jak dziaržawy — maje značeńnie wialikaje, značeńnie histaryčnaje. Choćby historyja pryniesła nam i niawiedama jakija ni spadzieški, niawiedama jak ciažkija časiny, fakt istnawańnia Biełarusi, jak dziaržawy, našledki z hetaha sa staronak tej-ža historyi ūžo wymazany nia buduć. A hetaka takža reč nie małaja.

Ad. St-ič.

Piśma z Čechasławakii.

(Praciah, hl. Nr 2 „Krynic“.)

PRAHA, ū m-cy studzieni 1924 h.

Pierawańnuju častku biełarusaū u Čechasławakii stanović studenstwa, jakoje sciahiwałasia siudy ū rožnyja časy, z rožnych mesc, ale z adnej metaj: znajści prypynak ad nialudzkaha z jm abchodańnia taje ci inšaje čužoje ūlady na Baćkaūščynie i dabisca mahčymaści ū spakoi dakončyć pačatyja nauki. Niekatoryja z studentaū byli tut jašče za časaū sušwietnaje wajny, pa skončańni jakoj lik studenstwa pawialičywaśia stupianiowa, dziakujučy nacyjanalnamu ašwie damleńniu rašciarušanaj pa ūsiamu świetu našaj emigracyjnej intelihencyi. Hetak u pieršych radach arhanizawana biełaruskaha studenstwa ū Prazie my bačymo adzinki prajošyja ciarnisty šlach Krym Kancztynopal—Baūharyja, bačymo tych, naža! niamno hich, što patrapili pracawać dla swajho narodu i pa-

NA ŠMIERÓ KOLLEHI KS. Z. JAKUCIA.

O, Bracie moj u doli i niadoli!
Pawieryu ja, što loh ty u mahiłu,
Bo-ž sumna tak stahnaŭ twoj duch ad boli,
Što twoj narod zhubiū ajčynu miłu...
Tak wieryu ty, što čas swabody prydzie,
Duch božy ūwyš narod z praćmy padomie,
Niačystaha addaśc nawiek ahidzie,
Nas zoram dabraty adwiečnaje abojmie —
Lubiū narod ty, Bracie, sercam cełym
I zrazumieū jaho biadu duchowu;
Wučyū jaho, ad horačy zbaleły,
Kab umirać i žyć zaūsiody byu hatowy.

Ty adyšoū, zhareūšy jak afiara,
Za naš narod,—za wiečnuju ideju
Jaho dušy: pražyci nie jak mara
Na świecie bied, a mieć nadzieję
Zdabyć toj znič z hrudziej samoha

[Boha,

Što ščaście daśc żywomu čaławieku...
Ach, ciažkaja tudy, Bratok, daroha,—
Choć značana nam Božańkaj

[spradwieku.

Ahoń ty nios i świętačam byu zornym,
Hareū płamienna ceļaju istotaj,—
Prad Boham byu i kwoły i pakorny,
Ludziam služyū z anielaskaju achwotaj.
O, budź ščaśliu!.. bo ty žywieš—ja wieru,
Choć pad dziarnom hałouka supačyla...
I ja sabie mahiłu ūžo admieru,
Ach, bo mianie zniamoha asiliła.

Kaz. Swajak.

siarod jaho być da apošnaj mahčymaści i pakinuli placoūku, kali ūžo widzielisia być asočanymi zusiul i kruhom... Naapoški prychodzić likam najbolšaja katetoryja biełaruskaha studenstwa, heta taja zvyčajniejsja naša wiaskowaja moładź (rodam pierawažna z Zachodniej Biełarusi), što ni za jakuju canu na škołu ū Baćkaūščynie pryniataj być nia moža, bo... jana — moładź mužyckaja, sialanskaja, biełaruskaja. Moładź heta z palitykaj nia majučaja časta ničoha supolaha, jana ūšio-ž dastupu da wyżejszaj škoły nia maje, bo... śmieje ū „20-m wieku pastupu i samaaźnaczeńia“ pryznacca da taho narodu, z jakoha zapräudy wyjšla. Hetaj najzdarawiejszaj mo' masie pa skončańni škoły siaredniej byli i jość dwa tolki wychady: ūškać mahčymaści dakončyć pačataje za ūsiakuju canu (zdarouja i nawiet žycia), abo, złamanaj ducham, paddacca hrubamu nasilstwu „mocnych świetu hetaha“... Adno jość horš druholu.

Zapräudy, zdarowaja tolki dušoj i cieľam moładź moža z mužstwam znasić takija duchowyja i cialesnya trudy, jak ich znosić sučasnaje nam biełaruskaje studenstwa. Biaz hraša za dušoj, u hoładzie i choła-

Slacham abjednańnia.

Musić koźnamu wiedama baśnia, jak umirajući baćka paklikaū da siabie swaich dziecięci, daū im wie nik i zahadaū, kab złamali jaho, adnak skolki dzieci nia muçylisia — wienika nie złamali. Tady baćka zahadaū, kab złamali dubcy i — wienika nia stała. „Woś-ża”, skazaū baćka, „kali ūsie budziecie trymacca razam — nichco was nie złamaje, nie asilić, a nia budziecie trymacca razam, to was asilać tak lohka, jak wy pałamali dubcy”.

Pra hetu baśniu treba pamiatawać koźnamu biełaruskemu sielaninu, ci robotniku ū swajej ciažkaj pracy na kawałak chleba, dy jašče bolš u swajej ciažkaj baračbie za narodnaje adradżefinie i wyzwalefinie. U tych staronkach, dzie robotniki, dy parabki dobra arhanizowany ū swaje prafesjanalnyja sajuzy, jany adwajawali sabie i waśmihadziny pracoūny dzień i palepšańnie swajej doli.

Sialanie — heta asnowa Biełaruskaha Narodu. Kali biełaruskija sialanie ū niawoli — to heta znača, što ūwieś narod u niawoli. Wyzwalić sialan — znača wyzwalić Biełaruski Narod. Dzieła hetaha patreba, kab biełaruskija sialanie rasparadžalisia ūsim dabrom, jakie jość na biełarskaj ziamli, bo toj wolny, chto maje sposaby da žycia ū swaich rukach.

Dajsi da hetaha moža sialanstwa tolki darohaj arhanizacyi. U nas blizu niama nijkich sialanskich prafesjanalnych arhanizacyjaū, heta takich arhánizacyjaū, jakija abjednywajūc ludziej adnolkawaj pracy. Istnujuć sajuzy robotnikaū, sajuzy wučcialoū, sajuzy kapitalistaū i panoū, bo koźny wiedaje, što supolna lahčej baranicca. I woś nam treba zakładać sajuzy, jakia-b abjednali ūsio naša pracoūnaje sialanstwa i parabkoū, jakija pracujuć pa dwaroch, kab wiaści baračbu z panskim zasillem, kab hetyja sajuzy mahli umaūlaccia ab padzionnaj płacie, abo baranić sprawy parabkaū, jakich kryūdziać i wykarystawajūc pany.

dzie jana prachodzićсотni kilometraū, kab tolki a tolki dasiahnuć swaje mety. Chto baćyu hetych pramok-śych, abdziortych, źziabłych, zhaładaūszych, ludzki wobraz zhubiūszych, a adnak ludzkich-ža istot, — toj nia zbudziecka z żywą pamiaci abraza hetaha nawieki. I hetaja żywaja ludzka fala, poūnaja enerhii i wiery, zaplaūlująć siańnia ūwieś cywilizowany śiset, nia minaje i Prahu. Z pačatkam školnaha hodu niama taho dnia amal, kab nia prypyū adzin nowy wykidyś z swajej rodnej baćkaūscy. Koźny z ich niasie zapiokšusia bol i nienawiśc da ūdzieku, a razam z tym niasie śisetu żywote świadectwa biazpraūja i hłumu, pad jakim żyć musić i ciarpieć Biełaruski Narod. Hetkaje uciakańnie z swaich rodnych kutoū maje biazumoūna blahi swoj bok u tym, što ahałočwaje rodny kraj z intelihientnych sił. Ale żjawišča hetaja jość tolki pierachodnaje. Z usich uniwersyteckich centraū dachodziać wiestki, što tam užo jość pawažny lik biełaruskaha studenstwa, stajačaha biezpa redna pierad skončaniem nauk. Usich ich jość najhara-ćejšym żadańiem, kab chutčej pieranieści ūsie swaje naukowyja daznańni na swaju-ž biełaruskiju niwu.

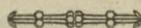
Treba dastać sielaninu sienakosu, bo časta swajho nie chapaje, idzie da pana, a toj kaža, chočaš, dyk na piaty pļast, tymčasam druhi prychodzić, dy hodzicca ūzo i na šosty, a niaraz i na siomy, a panu hetaha tolki i patreba. A woś kab byū arhanizowany sialanski sajuz, dyk nie ūhawarywaūsia b koźny paasobku, dy nia zbiwaū by adzin druhomu ļanu i nie abiasceniaū by i tak biazmierna ciažkuju pracu sie- lenina, a ūmowiuśsia b sajuz, jaki-by stajaū za sialan, a pan by ničoha nia moh zrabić, bo sam usiaho ni pakosić, ani pažnie, dyk i musiū by zhadzicca, bo mieū by sprawu nie z biaz aronnym sielaninam, a z arhanizowanaj sił — Sialanskim Sajuzam.

Woś praz hetu spyniajecca pawoli niatolki konkurencja pracoūnych ruk, ale i ūsialakaja niapraūda, jakaja robicca sielaninu. Ale patrebna Świadomaść hetaha jednańnia i zlučeńnia, bo tolki Świadomaść, što ūsie za adnaha, a adzin za ūsich, moža stwaryć hetaki mocny sajuz, jaki nia tolki zmoža abaranici arhanizowany pracoūny lud, ale budzie dychtawać swaju wolu, jak naprykład swaim siabram, kolki brać ad kapy snapoū za ūniwo, a panu — skolki jon pa-winien płacić.

Kali treba kupyć jakuju mašynu, jak naprykład małatarniu, dyk supolnymi siłami zaūsiody lahčej, bo tut wystupaje nie aczin čaławiek, a celaja hrama-da arhanizowanaja ū Sialanski Sajuz, dy zaūsiody lahčej baranicca supolnymi siłami, čym koźnamu paasobku.

Dyk ciapier zadańiem našaha sialanstwa zjaū-lajecca jak najbolšaje arhanizwańnie, kab baranić swaje interesy, dzieła hetaha ū koźnaj wioscy, ū koźnym siale treba, kab paustała arhanizacyja Sialanska-ha Sajuzu.

Franuk Markotny.

Hetkim čynam papoūnicca i ašwiežvca adrazu praciareblany kadr pierapracowanych našych prawadyroū.. Ale ź darujcie, što tak adyjšoū ad asnoūnaj dumki.

Fala abiazdolenaha, z ułasnych elementarnych prawoū biełaruskaha studenstwa zapłaūlaje, kažu, celý cywilizowany śiset... Tak! I mylicca toj wielmi, chto spekulujūc na našaj biełarskaj nieświadomaści, choča niedapuščeniem biełarskaj moładzi ū wyżejšyja škoły, zakuć Narod Biełaruski ū kajdany čmy i niawoli. Niel Chto hetak siańnia jšče niehdzie dumaje, toj chaj znaje, što ništo ū świecie nie reklamuje j šyryc tak dumki biełarskaje, jak hetaja fizyczna i du-chowa hałodnaja fala biełarskaj emihracyi.

Karty historyi ūzo iak złažyścia, što najbolš mnohaludnym centram biełarskaje studenskaje emihracyi stałasia dziaržawa dwuch, najbolš na zachad wysunutych sławianskich narodaū — čechaū i sława-kaū. Narody hetyja sami pierażyšyja jarmo niawoli niamieckaj i madziarskaj, prajawili najbolš zrazumieńnia dla našych žyciowych patreb. I jany, jak i my biełarusy dahetul, wiakami cełymi byli tolki pasynkami čužych waładarouū na swajej rodnej ziamielcy. Ale

„CIAREŠKA“.

I. Hej, Ciareška,* chachu-chachu!
 A što ū ciabie ū miachu, ū miachu?
 Ihołčki, šchyhołački,
 Cukierački, papierački.
 Jak ja była maładaja,
 Swajho dzieda lubiła ja.
 A ciapier ja ūzo staraja,
 Jamu durniu nia miłaja.
 U karčmie siadzić, noč ceļu pjeć,
 Mianie staru dzień ceły bjeć:
 Kości traſčać: treš-treš, trach-trach,
 A jon taūčeć umach-umach.
 Kab tabie, dzied, Boh dolu daū!
 Kab ty mianie skarej schawaŭ.
 A dzied baba tapić wiadzieć,
 Ale baba kryčyć, nia jdzieć.

II. A Ciareška chachu chachu!
 A što ū ciabie ū miachu ū miachu?
 U mianie jość, jość dziewańki;
 U mianie jość—małodańki.
 Hej, piekna ja, rumianaja!
 Rusa-kasa, hej, rezwa ja.
 A chto mianie lubić budzie,
 Ščaście sabie toj zdabudzie.
 Lubiła ja, hej, adnaho,
 Uziali jaho dyj biednaho,
 U šynali zakutali,
 U niejki muštry sputali.
 Uziała druhoa lepšaha,
 A toj drugi susim błahi:
 Na mianie jon, jon nie hladzić,
 Tolki burčyć, burčyć, hudzić:

*) Hetak zowiecza bielarskaju narodnaja hulnia, padčas jakoi piajecca źmieščanaja tut piešnia. Słowy zapisaū Wincuk Adwažny ū hminie Łužki, Dzisienškaha paw. (Red.)

byli jany bliżej cywilizowanaha świetu i tamu dumka adradzeńnia z wolnaha zachadu pranikla da ich chutčej. A chutčej pranikla, chutčej i pryniałasia. Znajśisia miž swaimi ludzi wialikaha rozumu, taktu. Šyroka ha dalokahladu, jakija hetu dumku pieraniaušy, dalej jaje razwiwali až pakul nie zapalili ū swaim narodzie świąty pażar usienarodnaha *nacyjanalnaha adradzeńnia*.

Pieršyja pačynalniki hetaje sprawy byli świata pierakanany, što wyzysk ichnaha narodu nia pierastanie datul, pakul narod sam nie apomnicca i nia woź mie haspadarku ū swaje-ž ruki. Zrazumieli heta adziniki, ale narod u swajej masie spaū jašće hlybokim snom. Treba było jaho budzić. Praca nia lohkaja, a ūprasciłasia tym, što samiž waładary formami swajho ūładańnia niachočki śpiačyja masy zbudzili. Tyja-ž pačynalniki razumiejučy, što niamu dabrabuty haspadarčaha biez adradzeńnia nacyjanalnaha i što heta apošniaje jość pieršym warunkam usienarodnaha dabrabuty, — pačali ad jaho ž.

Narod byť biedny, bo akradzien swaimi „apia-kunami“ i nia moh jak ſled spraūlacca z zadačami

„Hej, dzieūka ty, hej mileńka,
 Ci jość u ciabie karowańka,
 A skolki hrošaj, dy świniej,
 Awiečak skolki, dy husiej?“
 III. Hej, Ciareška, chachu chachu!
 A što ū ciabie ū miachu, ū miachu?
 Hej chłopcy tut zdarowyja,
 Sorak hadoū, małodyja...

Siadzić, siadzić, a paśla dreň,
 Abrosšy mocham, jak toj pień.
 Łysina wialika, jak toj olech;
 Mnie hora z im, a ludziam śmiech.
 Hej, chłopcy, dosić nas manić,
 Ciarešku budziem woś żanić:
 I budziem żyć z taboj na wiek —
 Ja żonka, ty moj čaławiek.
 Ja za staro ha nie pajdu,
 Ja lepiej skoknu u wadu.
 Takoje hora harawać,—
 Pajdu ja lepiej żabrawać.
 Hej, Ciareška chachu-chachu!..

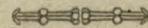
AB HASPADARCY.

Pajeńnie žywoły. Časta husta zjaūlajecca pytańnie, kali najleps̄ pać žywołu: prad karmleńniem, kormiačy, ci ūrešcie paśla karmleńnia. Daznanya haspadary doūha j šmat ab hetym dumali, prabawali i ūrešci priyjšli da pierakanańnia, što *najlepš pać žywołu čećwierć, a to j ceļu haazinu paśla karmleńnia*. Hetak rehularna pojenaja žywoła nikoli nia smahnie i bywaje zaūsiohdy žyrkoj. Pać treba čystaj i nia zusiom źciudzionaj wadoj. Warta ūwahie toje, što i kali padajecca dojnym karowam pojla z wotrubami, ci kuchannyja adpadki i h. d. usio roūna raz prynamia ū dzień musić dastawać žywoła da pięcia čystuju, świeżu wadu. Dia jaławak najleps̄m pojlam jość čystaja wada.

dnia z-zaniastačy materialnych sredstwa. Prabudžanaje pačuccio swajho *nacyjanainaha dastoinstwa i pušany dla jaho* byli maciejšimi, čymsi nadarajučjasia pierakody charaktaru materyjalnaha. A ośnija byli pieramožany ślacham arhanizacyi haspadarskich supałak, jakija ū chutkim časie pakryli całusieńki kraj hustoj sietkaj. Hetyja supałki — woś taja sapraūdnaja moc, taja siła nowaadradžaučhasia narodu, što pobac z pracą kulturna praświetnaj dawiała narod swoj na takuju wyš niu haspadarčaj i kulturnaj wahi, što siańniašnaja, likam tak niaznačnaja (13 mil. razam z niemcami, madziarami, pačkarpackimi rusinami i h. d.) Čecho słowackaja dziaržawa kiruje życiom usiaje centralnaje Eǔropy.

Na hetulki jość zdolny kožny narod padniać swoj dabrabaty, kali jon zrazumieje wahu swajho nacyjanalnaha adradzeńnia!

Student-bielarus.

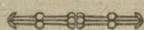

Kali j čym karmić kurej i inš? Ranicaj: miahki korm majučy u sābie šmat białkoū i žyraū. Musić być mierna cioplym. Prad zmurokam dajecca suojoje ziernia. Kormicca tak dziela taho, kab ranicaj spažyty korm zrazu pieraišoū z walla ū żywot. Ziernie ū uwiečary astaniecca ū walli. Straūliwajučja orhany bywaujuć zmušany pracawać i ū nočy i ahrawać cieľa. Dziela hetaha radzicca pry zołkaj pahodzie bolš dawać ziernia jak kormu miahkaha.

Hublańnie jajkaū. Jość u haspadarcy rečaj bolš jak zwyczainaj, što kuryca ni z siano ni z taho pačy-naje hublać jajki. Starannaj haspadyńcy niaraz kaſtuje mnoha chłopatu wysačyć takuju kurycu. A tymčasam heta zrabić možna „jak ha“ i to woś jak: zławic ranicaj takuju padazronnuju kurycu i... (tolki-ż nie śmia-ciesia duża ciotki) nasypaūšy ū miejsca, hdzie zna-chodzicca jajko šcypačku soli, puścić na wolu. Sol pačynaje „hryźci“ a kuryca dumajučy, što zhiasie jajko. spiašajecca da swajho tajnaha hnizda zusiom nie zwazaujuć na toje, ci jaje chto sočyć. Kuryca sia-dzić u takim wypadku na hnizdzie až pakul sol nia pierastanie hryźci.

Žyta d'a koniaū možna dawać dzienna kala 1-3 kilohramaū ($2\frac{1}{2}$ $7\frac{1}{2}$ funtaū) na štuku. Dajecca žyta abo krupna p'eramołataje (šratawanaje) z siečkaj, abo waranaje i tahdy moža dawacca cełym.

Kawaloū A.

Z Bielaruskaj wioski.

w. Šutawičy, Ašmianskaha paw. Naša wioska, jak užo p'sałasia znachodziłasia ceły čas u rasiejskaniameckaj a pašla polska bałšwickaj kałatni, la sa-maj pazycyi. Jak wiedama, wajna wielmi wialikija pa-kinuła pašla sībie paśledki: papaliła, paruñawała ūsie budoūli, paryła ziamli, jakaja ciapier lažyć pazara-staūšy kustami biez karyści. Ludziam, majučym koni, ūdałosia üzarać niekatoryja kawałki ziamli, kab mieć mahčymaśc zasiejać zbožža i hetym zabiazpiečyć ku-sok chleba na żywio. Niekatoryja harujuć biez kānej. Horkaj ich doli pamahajuć sialanie bolš zamažniejšy-ja. I tak dajuć sabie radu.

Što datyčyć świadomaśc sialan u sprawie biełaruskaje, dyk z hetym dobra. Pačynaujuć užo razumieć, što na janalnaśc i što relihija, što ci prawaslaūnyja, ci kataliki, jany ūsie biełarusy. Najbolš wyklikali świadomaśc sialan — wybary pasłoū u Sojm. Sialanie ūžo wiedaujuć i cieśaccia, što padaūšy hałasy za swaich biełarskich pasłoū nie prajhrali, što pasły wybranyja imi ciapier dobra baroniać intaresy bieł. sialan i biełarskuju sprawu. Na żal jość i takija, što kidali i Nr 1, (ličačy, što jaho nawiet i Papież pa-świenciu). Woś jakaja sprawa, woś dzie wykazałasia ciarnata i niaświedamaśc! ciapier hetyja ludzi nia majuć što hawaryć. Paznali swaju pamylku i škadujuć wielmi, što nia kidali za swój Nr 16. Ale ničoha! Na druhi raz buduć razumnie šyja.

Z našaje wioski jość wojt na hminu Smarhonij, jaki wielmi hanarowy idziare nos u haru, musić u im muchi maje. Majeć jon wintoūku, z jakoj časta razjaždzaje pa wioskach i bab pužajeć strełam, čym

choča pakazać swaju „moc“ i swaju durnotu ū hała-wie. Ahułam kažučy, jon ludziam nie padabajecca. Na jaho hatujuć roznyja pratyki na čas, kali jaho skidać buduć.

U sprawie šutaūskaj moładzi možna skazać, što zamnoha hulajeć, nie zwažajuć na ūbytki i straty. Wielmi dobra. Što harełka padaraž ła, da jakoj dla chłapcoū niamma prystupu. Prynamsia ciapier zachowwywajecca spakoj i paradak na wiečarynie.

Pažadana-b było, kab šutaūskaja moładź była przykładam dla druhich wiosak spraūlajuć wiečaryny, na jakich čytalisiab biełaruskija hazety i roznyja ka-rysyja knižki z bieł. literatury, spiawalisia b bieł. pieśni i inš., što pryniasto b paciechu dla Baćkaūšcny i karyśc dla sībie samych

Tutejšy.

Łyntupy, Świanc. paw. Niejak zahłochla ū nas usialakaja praca biełaruskaja za apošni čas. Sto hetamu za prycyna, chto jaho wiedaje. Pierš bywała dyk ab tym tolki i hutaryli našv sialanie, jak heta zrabić toje dy druhoje, złamli prydbać, swaju škołu zdabyć, dy mała čaho A sianońnia. Usio niejak za miera. Dy j jak inakš, kali ūsie „lejcy“ żywcia nam ciapier paadbirali, panaechaušja chto wiedaje skul i pa što rožnyja čužniki čynoūniki, niedawuki — wu-čyjiali i cel ja chmara roznych inšych. Kamieniam kiń — lučyš u trocu: pan, palicjant, syšyk, a zładziej karoū z chlawa ū bieły dzień wywodziać. Hula-juć zładziej, hulaje i „trojca“. Aboje raboje.

Padatkami dyk nas užo musić zadušyć chočać. I što my tutejšya sialanie winny, što Skarbu ū Warshawie nie chapaje hrošy? Jak na „asad-nictwa“ na našaj ža ziamlicy dawać mi ijardy, dyk u nas nia pytajucca, a jak nie staje, dyk užo im i dawai, kab za nieki čas nowym transpartam abda-rawać nas uzoňu asadnikami. Dy j naahuł apiakuju-cia nami j pamiatauć tolki tahdy, kali pa padatki pryaždžajuć. Płacić musić kožny i bahaty i biedny, j biełarus, i lićwin, i žyd. A jak z niečym da hetych panoū pajsci, dyk biez načepki „palak“, „polski“ i nie padchadzi. A padojdieš... kukiš dastanieš i z tym wierniššia.

Adnym słowam, dojać nas, jak „Ickawu kazu“, a my.. pakul „mekajem“ tolki (pierš i hetaha ba-jalisia).

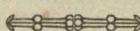
H zety našy usiož siudy traplajuć, choć nia kožny nuin. Čytajemo ich i ū ich tolki znachodzi-mo sībie padporu. Prychodziać siudy jak „Zmahańnie“ tak i „Krynicā“. Abiedźwie jany našy, tolki woś „Zmahańnie“ časta zrazumieć nialohka.

M. i Š. sialanie z pad Łyntup.

Žodziški, Świancianskaha paw. Kali užo pačali pisać pra most, to i ja štoniebudź napišu Sprawa z Žodzišnym mostam ciapier staić dawoli drenna, ale heta nie pa winie žodzišnych ludziej. Žodziški daūno ūžo staralisia u Świancianach, kab dastać padmohu na budowu masta, ale nijkaj padmohi nie atrymali, a swaimi siłami, pry swaich „inżynierach“ zbudawać dobry most, usiaki wiedaje, što wielmi trudna Žodziškam most nadta patrebny, bo za Wialloju paşa dla bydła i šmat pola. Pierad wajnoju chadziū parom, ale na paromi ani bydła nia pierawiazieš, ani waza z dabrom, abo dr̄wami, dyk pašla wajny ludzi na-wučyliśia budawać most, i budawali jaho ūžo tręci hod. Praūda, što budaūničyja lubili zahlanuć u butel-

ku, to i most wychodziū trocha pjanawaty, ale ūsiož stajaū nawiet pry wialikaj wadzie. Na licha sioleta z wosieni pašla wialikaja kryha bieražnica, sarwała adno prasla, dyk ludzi musieli razabrać uwieś i čakać pakul Wialla zamierźnie. U Rymšyniatach budujuć most, a ū nas jašče nie, i niawiedama kali buduć budawać. Kažuć, što tam doroha „państwowa“, a ū nas „wojewudzka“, dyk zatym tam skarej. A ty dziedka čakaj letka — žodzišny čaławieča, pakul tabie dabradziei most zbudujec. Nie, muśić z našaha čakańia ničoha nia wyjdzieć i na wiasnu iznoū treba budzie samym most budawać. Ciapier užo spadzajomsia, što most nia budzie taki pjany, bo wodka strašna darahaja i ludzi trocha parazumnieli.

Taksama Žodzišny.

Z Uschodniaj Biełarusi.

Raskopki ū Barysaūskim pawiecie. 16 studzienia 1924 hodu abyūsia schod Instytutu Biełarskaje Kultury. Razhladali sprawazdačy archeoloha Laŭdanskaha ab zroblonych im ū žniuni — wieraśni 1923 hodu archeolohičnych raskopkach u Barysaūskim pawiecie.

Hr. Laŭjanski na praciahu 2-ch tydniau raska-pau da 6 kurhanaū, zrabiū došledy adnaho zamčyšča i adkryū adno haradzišča.

„Rodnaje Słowa“. Pad takim zahałoūkam nidaūna nadrukawana pieršaja knižka pašla lamentara. Knižku ułažyū hram. Niekrasewič.

Kursy biełarusaznaūstwa. Z 2-ha studzienia u Miensku abylyisia karotkaterminowyja kursy dla pracoūnikaū ašviety Uschodniaj Biełarusi. Na kursy pryjechała 38 nastānikaū: ad Wiciebšyny — 20 čał., Homielšyny — 9 čał., Smalenšyny — 8 čał. i adzin z Miensku.

Na kursach słuchačy bolš za ūsiem cikawilisia biełarskaj literaturaj i mowaj. Usim wielmi žadałasia chutčej naučycza pisać pa bielaruskemu.

Nowyja knihi ab Biełarusi praf. A. Sapunowa. Aprača mnohich knih ab Biełarusi, napisanych dažniej, praf. Sapunoū maje ciapier hatowyja da druku takija knihi:

1. „Istoryja Wiciebska“ č. I, (kala 10 12 drukwanych arkušaū). Da rukapisi prylōžany plany, widy, patrety i archeohrafičnyja zdymki sa staradaūnych hramataū.

2. „Hierskie i Kukonos — Połockije udzielnyje kniažestwa na biereshach Zap. Dwiny“, (kala 2 druk. arkušaū).

3. „Kratkaja charakterystika biełarsusa“.

4. „Čto takoje Biełarusija?“

5. „Očerk Wiciebskoj hubiernii w jesciestwienno-istoričeskem otноšenii“.

6. „Piscowyje knihi XVII w., kasajušejesia raznych mest nyn. Wiciebskoj hub., a imienno: Wieliza, Niewiela, Siebieža, Ušwiata i Ozierišča“.

7. „Pamiatniki stariny Wiciebskoj hub.“.

Usie hetyja knihi napisany pa rasiejsku. Biełarusy majuć ich pieraklaćci na mowu biełarskuju i nadrukawać.

Z Sojmu.

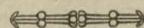
Zakon ab wajskowaj službie. U prošlym tydni Sojm pryniau zakon ab wajskowaj službie. Pawodle hetaha zakonu wajskowaja služba budzie trywać 2 hady dla piachoty, 2 hady i 1 miesiac dla kawaleryi i artyleri.

Biełarusy i Ukraincy damahalisia, kab služba trywała tolki 6 miesiacaū i kab adbywałasia u swaim kraju.

Biełarskaja Wučycielskaja Seminaryja. Budžetnaja (što razhladaje prychod i raschod hasudarstva) kamisija Sojmu na zasiadańi swaim 28-ha studzienia zaćwiardziła prapazyccyju pasła Taraškiewiča ab za-kładzinach Biełarskaje Wučycielskaje Seminary.

Ciapier astajecca čakać pastanowy ūsiaho Sojmu.

U abaronie Litoūcaū. Pasoł Wendziaholski u Sojmie zlažyū wniosak prociu praśledawańnia Palakami litoūskaj škoły. Wniosku hetaha nie padtry-mali: usie prawyja i centr.

Z žycia ukraińskich biežancaū u Prazie.

Tydzień ukraińskich wysokich škol skončyū-sia dnia 23 studzienia h. h. uračystym schodam, u jakim uziali učaście pradstaňnikи českaj i ukraińskaj profesury, českaha, ukraińska, biełarskaha i hru-zinskaha stud. nstwa i šyrejšaha hramadzianstwa. Pa ūstupnym słowie Praf. Dr. Horbačeūskaha rektara Ukrainskaha Uniwersytetu ū Prazie, jarka zabrazawaū sučasny stan ukraińska wysokaha školnictwa Dr. Bočkowskyj. Chor pad kiraūnictwam wiedamaha rehienta Raščahiūskaha prapiajaū niekulki pryožych ščadrowak, dzieci, siroty pa achwiarcach wajny, pradeklamawali pieknyja ūryuki z nowaj ukraińskaj pae zii, Muzykalnaje Ukr. T-wa „Trymbita“ wykanała niekulki numaroū narodnej muzyki, a dobryja skakuny pakazali swajo ūmieńnie zapraūdy mastackim wykanańiem nacyjanalnych ukraińskich skokaū jak „Hopak“, „Kałomyjka“. Wielmi cikawaje było salowaje wykanańnie „Kazaka“ 8-mi hadowym chłapčukom sirotaj, jaki zapraūdy zachapiū dziwam usich prysutnych. Pašla hetaha ū tawaryskich hutarkach i hulnich prawiali prysutnyja hety wiečar až za poūnač.

K.

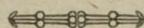
Z ČESKAJ HAZETY.

Achwiary suświetnaj wajny jość wializarnya, jak hetaka dawiedywajemosia z statystycznych danych. Usiaho wajawała 66 milionaū sałdat, z jakich Rasieja mieła 15 mil., Niamiečyna 11 mil., Anhlija kala 10 mil., Francja 9 mil., Austra Wenhryja 9 mil., Italija 5 mil., inš dziaržawy reštu. Najmienš mieła Japonija, 30.000 čaławiek. U pałon dastałasia kala 12 prac. usich, značyć bolš jak kožny 10-ty čaławiek. Najbolš pałonnych dała Serbia i Černahoryja, hdzie kožny čaćwierty sałdat byu u pałonie. U Aǔstryi byu u pałonie kožny piaty sałdat. Amal zusiom nia mieła pałonnych Japonija.

Ranienych sałdat bylo kala $21\frac{1}{2}$ miljonaū; byū znača ranieny amal kožny treci ūčašnik sušwietnej wajny. Najbolš ranienych mieła Francyja (50%) i Niemiečyna (41%), Aūsra-Wenhryja mieła 22% ranienych.

Niažywych bylo kala 11 miljonaū; bvū znača zabity amal kožny šosty sałdat. U Serbii i Čarnahory kožny druh sałdat. Aūstryja mieła 10% niažywych. Francyja 21% i Italija 10%. Skolki hora jość u hetych liczbach!

(„Moravska Domovina“ č. 4. 26 / 24.)

Z žycia litoūskaha.

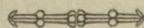
Padatok za ziamlu. Litoūski sojm pryniauž zakon ab žiamielnym padatku. Pawodle hetaha zakonu treba płacić ad 9 litaū (1 lit = $\frac{1}{10}$ dalara) da 1 lita s pałowaj za adzin hektar ziamli, zaležna ad taho, jakaja ziamla.

Nowy plan ab Wilenscynie. A. Herbačetiski byūšy prafesar u Krakawie niadaūna ū Koūni pračytai lekcyju, u jakoj dakazwaū patrebu stwaryć z Wilenscynu asobnuju dziarżawu pad dahladam Lihi Narodaū. Adnak prociū hetaha planu wyskazalisa blizu ūsie litoūskija partyi, dakazwajučy, što Wilnia pawinna być litoūskaj.

Anhelskaja pazyka dla Litwy. Anhlija niadaūna pazyčyla Litwie 5.000.000 dalarau. Hetuju pazyčku Anhlija daje Litwie na pašyreńnie zahraničnaha handlu.

Šraf za škoły. Niadaūna u Warnianach, Wilenskaj hub. Adbyūša sud nad ks. praf. Kraūjalisam za litoūskija škoły. Ks. Kraūjalis jość staršynio litoūskaha praświetnaha t wa ū Wilenscynie „Rytas“. Wotža polskaja ūlada padała jaho ū sud za toje, što bytcam mnohija litoūskija školy istnyjnē niasusim zhodna z polskimi zakonami. Ci heta zhoda z zakonami była, ci nie,—to my nia wiedaiem; wiedajem tolki toje, što ks. Kraūjalis, nikatorych wučycialoū i nat'bačkoū asudzili ū Warnianach na šraf pa 100 miljonaū kožnaha.

Słowam, ciažka ū nas pašyrać rodnyju ašwietu!

SA ŚWIETU.

Polšča.

Žjezd asadnikaū. Na prošlym tydni ū Warshawie adbyūšia žjezd asadnikaū. Na žjeździe razhladalisia sprawy takija: uzmacawańnie prawa ūłasnaści asadnikaū na dadzienija im kolonii i sprawy palityčnyja, ū jakich pašanoūlena, što kožny asadnik i kožny asadnicki sajuz moža przymliwacca palityki, jakoj sam choča; apraća hetaha na žjeździe pryniaty ceļy rad pastanoū dziela pašyreńnia polskaj kultury na biełaruskich i ukrainskich ziemplach.

Jak bačym asadniki nia dremiać, a ūsio ūzmacowywajucca na našych ziemplach.

Cikawa na žjeździe asadnikaū było i toje, što na im byū prysutny pasoł z „Wyzwolenia“ p. Kaściałkoūski, jakoha asadniki wybrali ū rewizyjnuju kamisiju. Z hetaha jasna widać, što „Wyzwolenie“ paddzierzywa e ū nas polskaje asadnictwa.

Strymańnie druku marak. Ministar finansaū p. Hrabski pastanawiuž spynić drukawańie papiarowych hrošy. Spynieńnie heta byłob mahčymym, kab nastupiła pastajannaja wartaśc polskaj marki, a takža i cen na tawary. Biaz hetaj stałaści marki i cenaū ci nia prydziecca p. Ministru ūznoū prystupić da drukawańia marak.

Prociū ukraincaū. Na prošlym tydni Lwoūskaja palicyja pieratrašla mnohich ukrainskich socyjalistyčnych dziejačau, a mnohich aryštawa a. Try hazety, što wydawali ukrainskija socyjalisti, jak „Wpered“, „Ziemla i Wola“, „Nowa Kultura“ zakryty.

Rasieja.

Sphad s prycyny śmierci Lenina. S prycyny śmierci Lenina ūsie dziaržawy wyrazili swoj spahad, što takža zrabiu i Papiež.

Serca i mazhi Lenina nie pachawany razam z cieľam, a pakinuty i znachodziacca pad adumysłowym klošam u instytucie imieni Lenina.

Leninhrad. Pietrahradzki Sawiet pastanawiuž Pietrahrad zwać Leninhrad.

Našlednik Lenina. Pasadu staršyni narodnych kamisaraū pa śmierci Lenina zaniaū Rykaū. Hetu čałiek daloka nie daros da Lenina, dyk niawiedama, jak jamu ūdasca sprawicca s Sawieckaj Rasiejaj.

Zwonkija hrošy. Na wiasnu sioletnia hodu sajuznyja sawieckija dziaržawy wypuściać u abieh zwonkija hrošy; starebranyja: 1 rb., 50 kap., 20 k., 15 k. i 10 k. Pašla buduć wypuščany i załatyja hrošy.

Pryznańie sawietuā. Jak wiedama Europa da apošniahā času dosyć kaprysna adnosiliasia da Sawietuā. Ciapier hetu nastroj zmianiūsia na lepšaje. Uzo sawieck ja dziaržawy pryznała Anhlija i Italija. Zdajecca, što ū skorym časie heta samaje zrobiać i ūsie inšja dziaržawy Eūropy.

Čechasławakija.

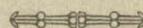
Adstaūka prezydenta senatu. Prezydent senatu senatar Karol Prašek padaūsia ū adstaūku. Jak nastupnika na heta wysokaje miejsca hazety nazywajuć senatara Donat'a. Abodwa senatary naležać da čechastawackaj ziemlarobnaj partyi.

Juhoslawija.

Ahulny Sabor Prawaslaūnaj Cerkwy. Hazety pišeć, što prawadyry Serbskaj Prawaslaūnaj Cerkwy pastanawili sklikac sioleta da miesta Niša Sabor Prawaslaūnaj Ce kwy. Na Sabory majuć być pradstaūni ki ad Prawaslaūnaj Cerkwy z usich staron.

Ameryka.

Śmierć Wilsona. U pačatku lutaha siol. h. pa-mior Wilson Wilson byu prezydentam Zlučanych Stanaū Ameryki padčas sušwietnej wajny Slaūny ion z taho, što zažiody stajaū za pačyldžanyja narody. Niaboščyk byu duža wučony i pakinuū pa sabie mnoha razumnych knižak. Śmierć hetaha wialikaha čaławieka hlyboka adčuła nia tolki Ameryka, ale i ūwieś śivet.

Z WILNI.

— **Hazeta "Zmahańie" začynieni.** Akružny sud 29 studzienia siol. h. zatwirdziū kanfiskatu Nr 1 „Zmahańie“ i začyniu hazetu da času sudowaha prychaworu.

— **Pasoł Jakawiuk u Koūnie.** Hazety pawiedamlajuć, što biełaruski pasoł Jakawiuk, „sudżany polskim sudom na 4 hady, ciapier znachodzicca ū Koūni.

— **Amerykanskija biełarusy ab nas nie zabywajucca.** Biełarusy z Ameryki ūściaž pomniać ab ciažkim našym tut pałažeńi i jak mohuć,—pasablajuć. Da hetaha času pamahali biełaruskamu prytulku ū Wilni i biełruskim škołam. Apošnim časam pawiedamlajuć, što chutka pryluć zapamohu adumyslo wa na biełruskija hazety.

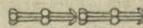
— **Pryznajuca sami.** „Dziennik Wil.“ piša, što Wialejski pawietawy sta asta nia moža sprawicca sa swaim pawietam, jaki niazwyčajna razahitawany biełarusami, balšawikami i wyzwalencami.

— **Polskija hości ū Bielaruskaj himnazii.** 4-ha lutaha siol. h. adwiedali Bielaruskiju himnazju: senatar Kryžanoŭski, pasły Wendzišolski i Płański, mecenas W. Abramovič i redaktar Świechoński. Hości drabiażowa znajomilisia z himnaziją i byli na lekcyjach; dobrage wykładańie i paradak u himnazii zrabili na haściei duža dobrage ūražańie.

— „**Biełaruski student**“ — miesiačnik za listapad i śniežań 1923 h. wyjšaū z druku u Prazie.

Z chroniki dawiedywajemosia, što 1) ū Prazie pry sajuzie českaha ziemlarobnaha studenstwa utwarýsia kamitet dzieła arhanizawańia Usiesławianska-ha Sajuzu Ziemlarobnaha Studenswa. Ad studenskaje arhanizacyi Bielaruskaha Sialanskaha Sajuzu pas'any ū Arhanizacyjny Kamitet pradstaňnikami siabry J. Jermachenka i P. Astapkiewič. J. Jermachenka na zbor cy plenuma Kamitetu wybrany ū prezydum za pisara.

2) Siarod biełarskaha i ukrainskaha studenstwa jość dumka, kab sioleta arhanizawać supolny žjezd studenstwa biełarskaha, litoūskaha, ľatyšskaha, ukrainskaha, estonskaha i finskaha. Treba spadziecza, što dumka hetu budzie ažyccioūlena, bo čujecca patreba bliżejšaha parazumleñnia studenstwa het ch zaciakałych u ūzajemnym supracouñictwie narodaū.

Usiačyna.

Zbytak. Amerykanki za hod na pudru, krem i na roznya šmarawidły dzia la „charastwa“ swajej twary wydajuć 750 m lonaū dalaraū. Kali hetu sumu padzialić na ūśich kabiet Zlučanych Stanaū Ameryki, dyk wypadzie na koźnuu 15 dalaraū u hod.

* * *

Nowaja wializarnaja harmata. Amerykanskija hazety pišuć, što amerykanskija wajskowyja wučonyja zbudawali nowuju wializarnu harmatu, jakaja moža wykidać naboj wahi 750 kilohramaū, a moža niešci na 350 kilometraū.

* * *

Skolki žydoū na świecie? Na świecie ūśich žydoū da 16 milionaū. U Eūropie žywie ich $11\frac{1}{2}$ milionaū, u Amerycy $3\frac{1}{2}$, u Afrycy 4·3 tysiačy, u Azii 330 tysiač i ū Austraļii 13 tysiač. U Poščy žywie žydoū najbolš, bo až 5 100 000.

* * *

Nowy sposab procū bolu. U Anhlii wučonyja lekary wykryli nowaje lekarstwa procū bolu padčas aperacyjaū. Kali chwory prymie hetaha lakerstwa, dyk padčas aperacyi nia čuje nijakoha bolu i moža kuryć papiarosy i čytać hazety.

Naša pošta.

Ant. D u Šuryčach: Prysłanyja nam 750.000 m. my atrymali Dziakujem.

Klučanowiciu ū Pinsku: 1.000.000 m. i wierš atrymali. Dziaku em. Wierš paprawiūšy niekali zmieścim. Duža pazadana, kab wy pisali ū „Krynicu“ ab žyćci swajej staronki.

Wincentu Dubickamu: 300 000 m. atrymali.

Kaz. Hrynewiču ū Nowym Dwary: Wašu karespondencyju ūnieścim u čarodnym numary. Pišcye, što ū was dzejecca.

St. Hrybu ū Syčaniatach: 1.500.000 m. atrymali. Dziakujem.

H. Kłakoūskamu ū N. Pahoście: „Krynicu“ wam pasyłajem. Pašyrajcie.

Pani Šantyr: 4.000.000 m. na „Krynicu“ atrymali. Duža wam džiakujem. Adres źmianili i zamiest u Nowy Dwor pasyłajem na waš adres wileński.

Taksama Žodzišnamu: Prysłanaje drukujem. Prosim bolš.

Staramu Dziedu: Wašu pisulku z Dubatoūki nadrukujem u čarodnym numary.